

OBNOVA

ČASOPIS ZA KULTURU, DRUŠTVO I POLITIKU

TEMA BROJA:
KOMUNIZAM I SOCIJALIZAM

Broj 13

Zagreb, listopad 2020.

Obnova
Časopis za kulturu, društvo i politiku

Nakladnik

Udruga „Obnova“
Ogranak Matice hrvatske u Velikoj Gorici

Za nakladnika

Marko Paradžik

Glavni i odgovorni urednik

Marko Paradžik

Voditelj uredništva

Davor Dijanović

Uredništvo

Goran Dejanović

Edin Muftić

Marin Sabolović

Urednik rubrike „Umjetnost“

Ante Brešić Mikulić

Tajnica uredništva

Nera Meštrović

Znanstveni odbor

dr. sc. Krunoslav Brčić-Kostić, Institut „Ruđer Bošković“
doc. dr. sc. Tado Jurić, Hrvatsko katoličko sveučilište
prof. dr. sc. Stipe Kutleša, Institut za filozofiju
doc. dr. sc. Petar Tomev Mitrikeski, Fakultet filozofije i religijskih znanosti

Recenzenti

prof. dr. sc. Tihomir Hunjak, professor emeritus

prof. dr. sc. Mijo Korade, professor emeritus

doc. dr. sc. Vlatka Vukelić

dr.sc. Matijas Baković

Lektura

Tihana Pšenko Miloš

Grafički dizajn, prijelom i priprema za tisak

Tomislav Mustač

Fotografije uz članke vezane uz temu broja

Nera Meštrović

Tisak

Tiskara Zebra

ISSN

1849-0697

Mrežne stranice

www.obnova.com.hr

E-pošta

casopis.obnova@gmail.com

Autori

Dominik Andreić, univ. bacc. hist. ....dominik.andreic.hr@gmail.com
Goran Andrijanić, mag. novinarstva .....goranan@gmail.com
Lucian Borić, mag. croat. .... boriclucian@gmail.com
Ante Brešić Mikulić, mag. art. .... ante.b.m@hotmail.com
Anton Cetin, akademski slikar.....acetineve@sympatico.ca
Ivan Knezović, student prava.....ivanknezovic92@gmail.com
Damir Kopljar, bacc. hist. ....damirhua wei 14@gmail.com
Andrej Kozina, univ. bacc. croat. et phil. .... akozina2@gmail.com
Dino Ljubić, univ. bacc. ing. naut. .... uvelavristina@gmail.com
Leo Marić, mag. hist. ....leomarić91@gmail.com
Franjo Matanović.....franjomatanovic@gmail.com
Danijel Mataković, student ekonomije.....danijelmatakovic@gmail.com
Nera Meštrović, mag arch., mag. ling. ....nera.mestrovic@gmail.com
Ivo Mišur, mag. ing. .... ivo.misur@gmail.com
Ivan Novokmet, mag. nov.....ivannovokmet88@gmail.com
Marko Paradžik, mag. iur. ....theodospara@gmail.com
Ivan Pepić, mag. pol., mag. stud. eur. ....ivan.pepic@idpi.ba
Igor Petrić.....igorpetric1@gmail.com
Davor Stipan, mag. hist. art.....davorstipan@gmail.com
Dražen Stojanović, vjeroučitelj.....drazen_rama@hotmail.com
Dominik Tomić, student PMF-a .....dominiktomic848@gmail.com
Jure Trutanić, mag. hist., mag. paed.....jure.trutanicfst@gmail.com
Mate Vodarević, mag. iur.

SADRŽAJ

	Riječ urednika	7
TEMA BROJA	Goran Andrijanić RAZGOVOR S RYSZARDOM LEGUTKOM	14
	Dominik Tomić SOVJETSKA RUSIFIKACIJA SREDNJE AZIJE	23
	Damir Kopljar RAZGOVOR S JOSIPOM MIHALJEVIĆEM	37
	Leo Marić SOCIALISM ACROSS THE IRON CURTAIN: SOCIALIST PARTIES IN EAST AND WEST AND THE RECONSTRUCTION OF EUROPE AFTER 1945 (JAN DE GRAAF)	47
	Marko Paradžik RAZGOVOR S VLADIMIROM ŠUMANOVIĆEM	58
	Lucian Borić POVLJEST GOLOG OTOKA (MARTIN PREVIŠIĆ)	69
	Dominik Andreić RAZGOVOR S JOSIPOM JURČEVIĆEM	80
RAZNO	Ivan Knezović CARL SCHMITT, MARAKEŠKI SPORAZUM I ISTANBULSKA KONVENCIJA	107
	Ivan Pepić HAŠKI KRIVOLOV: ANALIZA DOKAZA O CILJEVIMA ZAJEDNIČKOGA ZLOČINAČKOGA POTHVATA U PREDMETU IT-04-74 (MIROSLAV TUĐMAN)	128
	Anton Cetin PRIKAZ RADOVA	145
UMJETNOST	Dino Ljubić THE LAST DOOR - PIKSELIZIRANI SVIJET LOVRCRAFTA I LYNCHA	157
	Ante Brešić Mikulić STAROKATOLIČKA CRKVA U BOGOMOLJU NA OTOKU HVARU	160
	Andrej Kozina 1917.	170
	Nera Meštrović URBANO ISTRAŽIVANJE – KOMENTAR UZ FOTOGRAFIJE 13. BROJA OBNOVE	177

Davor Stipan BOTTICELLI	189
Davor Stipan ASSUNTA	193
Ivo Mišur CRTICE S ISTOKA	197
Dominik Tomić QUIANG	213
Danijel Mataković ZEMLJA JE BILA CRVENA	218
Mate Vodarević ANTIŠA	220
Franjo Matanović IZNAD SUMRAKA	232
Igor Petrić SPOZNAJA NEMOGUĆEG - (PUTOVANJE KROZ PROŠLOST, MALO LIJEVO, MALO DESNO I NATRAG)	233
Dominik Tomić U ŠETNJI KRAJ MARXOVA EPITAF	237
Franjo Matanović OGLEDALO U KOMUNIZMU	239
Jure Trutanić ANTEMURALE CHRISTIANITATIS	240
Ivan Novokmet OJ SINE RODA HRVATSKOGA	241
Jarmila Gospodnetić RIBOLOVAC	242
Dražen Stojanović MEMENTO MORI	244

RAZGOVOR S PROF. DR. SC. JOSIPOM JURČEVIĆEM

Razgovarao: **Dominik Andreić**¹

Slika preuzeta sa: <https://hkr.hkm.hr/gost-prof-dr-josip-jurcevic/>

Prof. dr. sc. Josip Jurčević hrvatski je povjesničar primarnoga znanstvenoga interesa za suvremenu hrvatsku povijest. Najviše se bavi ratnim i poratnim stradalništvom Drugoga svjetskoga rata, hrvatskim iseljeništvom te Domovinskim ratom. Znanstveni je savjetnik te redoviti profesor suvremene svjetske i nacionalne povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu.

Rođen je 1951. godine u Studencima kod Imotskog. Osnovnu školu i gimnaziju pohađa u Zagrebu. Godine 1975. diplomirao je povijest i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Ondje zbog nemogućnosti slobodnoga istraživačkoga rada prekida poslijediplomski studij. Studij na istom fakultetu nastavlja 1993. godine te je

¹ univ. bacc. hist., student diplomskoga studija moderne i suvremene povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb), dominik.andreic.hr@gmail.com

1996. magistrirao s temom „Problem proučavanja žrtava Drugog svjetskog rata na području Hrvatske“ i doktorirao 2000. s temom „Represivnost jugoslavenskog sustava u Hrvatskoj 1945. godine“. Od 1970. do 1975. godine usporedno je studirao i završio po četiri semestra na Fakultetu ekonomskih nauka, Pravnom fakultetu i Fakultetu političkih nauka u Zagrebu te dva semestra studija laičke teologije na Institutu za teološku kulturu laika u Zagrebu. U daljnjem razdoblju, do 1980. godine, završio je šest semestara studija informatike te diplomirao na studiju Marksizma i TIPSS²-a. Sudi-onik je hrvatskoga proljeća tijekom kojega je bio član fakultetskoga odbora Filozofskoga fakulteta.

Dragovoljac je Domovinskoga rata od ljeta 1991. godine te jedan od osnivača i zapovjednik Voda za dokumentarno i informativno djelovanje Glavnoga stožera HV³-a. Jedan je od osnivača Uprave za informativno psihološko djelovanje MORH⁴-a te osnivač i prvi ravnatelj Središnjega arhiva MORH-a. Nositelj je čina djelatnoga bojnika Hrvatske vojske u kojoj ostaje do ljeta 1992. godine. Krajem 1994. godine dobiva prvo stalno zaposlenje na mjestu samostalnoga savjetnika u državnoj Komisiji za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava. Od 1997. do 2017. godine radi na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar. Na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu predaje od 1997. godine. Trenutno predaje na poslijediplomskom studiju povijesti te je voditelj niza preddiplomskih i diplomskih jednosemestralnih radnih skupina i seminara. Između ostaloga „Povijest hrvatskog iseljništva“, „Povijest komunizma od Karla Marxa do Fidela Castra“ te „Vukovarska bitka – vojni i politički aspekti“. Osim na Hrvatskim studijima, predavao je na Pedagoškom i Filozofskom

² Teorije i prakse samoupravnog socijalizma.

³ Hrvatska vojska, danas Oružane snage Republike Hrvatske (OSRH).

⁴ Ministarstvo obrane Republike Hrvatske.

fakultetu u Osijeku te Visokoj učiteljskoj školi u Petrinji.

Dosad je vodio 11 i sudjelovao na sedam znanstveno-istraživačkih projekata. Autor je 14 knjiga te koautor ili autor poglavlja u njih 37. Autor je 46 znanstvenih članaka i urednik ili član uredništva 17 knjiga i zbornika radova. Izlagao je na 50 međunarodnih i 43 domaća znanstvena skupova te sudjelovao u organizaciji 28 međunarodna i 27 domaćih znanstvenih skupova. Stručni je suradnik u 18 dokumentarnih filmova.

Bio je član Savjeta Vlade Republike Hrvatske za pripremu prijatelja suda pred Međunarodnim sudom za prostor bivše Jugoslavije te je sudjelovao kao ekspertni svjedok na trima suđenjima za ratne zločine. Jedan je od otkrivača poratnoga stratišta jame Jazovka. Član je Komisije za martirologij Hrvatske biskupske konferencije, Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, Povjerenstva za povijest i arhivistiku u Biskupijskom postupku za proglašenje blaženima sestara milosrdnica te Povjerenstva za vrednovanje umjetničke i dokumentarne građe, praćenje obnove kulturne i spomeničke baštine te postavljanje spomen-obilježja u Gradu Vukovaru.

Godine 2009. kandidirao se kao neovisni kandidat za funkciju Predsjednika Republike Hrvatske. Nije bio član Komunističke partije niti se učlanjivao u stranke nastale nakon 1990. godine. Aktivno djeluje u razvoju civilnoga društva i nevladinih organizacija. Oženjen je i otac je sedmero djece.

U svojem povjesničarskom znanstvenom radu uglavnom se bavite komunističkim i ratnim zločinima, represivnošću razolikih režima na hrvatskom povijesnom prostoru tijekom 20. stoljeća, blajburškom tragedijom, Sabirnim logorom Jasenovac te Domovinskim ratom. Takve su teme obilježene brojnim kon-

troverzama, često su predmet političkih prijepora, emocionalno su osjetljive za pojedince te u današnjem hrvatskom društvu i dalje izazivaju podjele. Što Vas je potaknulo da se bavite baš tim temama? Koliko je to povjesničaru zahtjevnije od bavljenja područjima i razdobljima koja nisu politički i emotivno osjetljiva?

U vrijeme postojanja komunističke Jugoslavije nije postojala nikakva istraživačka sloboda jer je cjelokupni javni život, uključujući znanost i kulturu, morao služiti apologiji totalitarnoga režima. Tzv. osjetljive teme bile su ili potpuno prešućene ili je o njima režim kreirao krajnje pojednostavljene i neutemeljene stereotipe (pogrješne predodžbe o stvarnosti), koji su do besvijesti ponavljani u cjelokupnom javnom životu. Primjerice, o zastrašujućim masovnim zločinima koje je komunistička vlast počinila u poraću javno se i u literaturi ponavljao samo kratki stereotip da se radilo o „završnim ratnim operacijama u kojima su pravedno kažnjeni ratni zločinci i narodni neprijatelj. Pritom se nije navodilo ni o kome se radi, ni koliko ih je bilo, ni kako su kažnjavani.

Nakon 1990. postoji formalnopravna istraživačka sloboda, no naslijeđena vladajuća oligarhija i njihovi biološki potomci ili ideološki klonovi koriste *soft* metode s kojima javni komunikacijski sustav, uključujući i znanost, drže pod svojom okupacijom. Tako bitno otežavaju i usporavaju objektivna znanstvena istraživanja, a kad do njih dođe zahvaljujući naporima pojedinaca, onda se rezultati svim sredstvima progone na marginu javne vidljivosti i utjecajnosti.

Smisao i etičko poslanje intelektualaca jest u svekolikom zauzimanju za slobodu kojoj je, kao najvećoj i najljepšoj vrijednosti, veličanstvenu odu još u 16. stoljeću spjevao naš Ivan Gundulić. Zar može biti većega poticaja ljudskom djelovanju, uključujući i slobodu istraživanja i saznavanja civilizacijske baštine?

Prošlo je gotovo 14 godina od vaše „Crne knjige komunizma u Hrvatskoj“. Što Vas je potaknulo da napišete tu knjigu? Smatrate li da se danas više govori i zna o blajburškoj tragediji, partizanskim zločinima u Drugom svjetskom ratu i poraću te daljnjoj represivnosti komunističkoga režima FNRJ, odnosno SFRJ?

Važno je naglasiti da je opsežna knjiga „Bleiburg – jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima“ dio moje doktorske disertacije koja je sredinom 2000. godine obranjena na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. To znači da je prošla najstrožu znanstvenu provjeru, i to institucije koja je bila i ostala, čast iznimkama, jedna od najradikalnijih utvrda čuvara jugoslavenske komunističke paradigme. Knjiga se uglavnom temelji na izvorima jugoslavenskih komunističkih i/ili partizanskih institucija koje su najtemeljitiije bilježile ustrojavanje svojega zločinačkoga režima i sustavnost planiranja i provedbe sveobuhvatnih zločina.

U knjizi su zastupljeni svi glavni aspekti geneze i djelovanja jugoslavenskoga komunističkoga režima (ideološki, politički, vojni, sigurnosni, normativni, socijalno-psihološki i kadrovski), a objavljene su i preslike ključnih dokumenata. Nažalost, dosad se nije pronašla potpora za prijevod knjige na strane jezike pa o toj temi u svijetu opstaju jugokomunistički apologetski uradci.

Tijekom raskola Tita sa Staljinom, uslijedio je krvavi unutar-komunistički sukob. Na Golom otoku 1948. godine otvoren je zloglasni logor s okrutnim metodama tzv. političkoga preodgoja namijenjen pobornicima rezolucije Informbiroa. Nakon raskola Jugoslavija je unatoč socijalističkom uređenju bila u boljim odnosima sa Zapadom te donekle otvorenija od sovjetskih satelita s istočne strane željezne zavjese. Koliko je to utjecalo da

se represivnost jugoslavenskoga komunizma percipira kao blaža naspram onoga u zemljama Varšavskoga pakta ili Kine?

O toj temi postoji velika količina sređenoga arhivskoga gradiva, ali je usprkos tome do danas krivotvorena na jednak način kao i prije 1990. godine. Prvo, potpuna je neistina da je Tito rekao „ne“ Staljinu, nego je obrnuto – Staljin je Titu rekao „ne“. Drugo, na primjeru IB-a može se ponajbolje vidjeti sva zastrašujuća zločinačka biť jugokomunističkoga režima. Naime, režim je poratne masovne zločine opravdavao navodnim obračunom s poraženom stranom u ratu, a jednako okrutan obračun s više desetaka tisuća IB-ovaca, muškaraca i žena, doslovno dojučerašnjih komunističkih „drugova i drugarica“ nije se mogao tako tumačiti pa je i ta tema do danas ostala jedna od najprešućivanijih.

Prema poimeničnom popisu, samo u zloglasnim logorima Goli otok i Sveti Grgur bilo je utamničeno 16 312 komunista. Među njima je bilo 12 sudionika listopadske revolucije u Rusiji, 36 sudionika građanskoga rata u Španjolskoj, 23 jugoslavenska savezna i republička ministra i 99 pomoćnika ministara, 36 saveznih zastupnika, 8 članova CK KPJ, 16 članova republičkih CK, 756 sekretara osnovnih partijskih organizacija, 6 generala, 3908 oficira jugoslavenske vojske itd.

Jugoslavenski komunistički režim bio je uvjerljivo najzločinačkiji komunistički sustav u Europi. O tome razvidno svjedoče sintetičke znanstvene činjenice koje ovdje nemamo prostora obrazlagati, ali o tome na prvi pogled zorno svjedoče i određeni istraženi brojčani pokazatelji. Primjerice, jugokomunistički režim je izvan ratnih sukoba krajem rata i u poraću ubio 515 Hrvata svećenika, časnih sestara i sjemeništara te 220 Slovenaca svećenika, časnih sestara i sjemeništara. To je značajno veći broj (735) nego ukupni

broj ubijenih svećenika u većini komunističkih europskih zemalja – 628 (Nijemaca 330, Poljaka 187, Albanaca 67, Čeha 20, Slovaka 14 i Mađara 10. Za usporedbu, jugokomunistički režim ubio je 37 puta više Hrvata katoličkih crkvenih službenika nego što je čehoslovački komunistički režim ubio Slovaka vjerskih službenika.

Isto tako, jugokomunistički je režim samo u Hrvatskoj, od 1945. do 1990., vodio približno 30 tisuća politički montiranih sudskih procesa, u kojima je osuđeno više od sto tisuća osoba, što je razmjerno daleko više nego u bilo kojoj europskoj komunističkoj državi.

Poseban problem u suočavanju sa zločinima jugokomunističkoga totalitarnoga režima jest hipokrizija zapadnih demokracija, koje su zbog svojih hladnoratovskih interesa podržavale i veličale Tia i njegov režim te svjesno šutjele o zastrašujućim razmjerima svih jugokomunističkih zločina i terora. Još čekamo naraštaj zapadnoga svijeta koji će imati poštenja i snage priznati te teške grijehe svoje povijesti, koji opterećuju i aktualnu stvarnost. To je osnovni razlog i sramota međunarodne knjige „Crna knjiga komunizma“ iz 1997. godine, u koju su uvršteni svi svjetski komunistički režimi, osim jugoslavenskoga.

Autor ste nekoliko knjiga i radova o blajburškoj tragediji. Koji su glavni praktični i metodološki problemi proučavanja žrtava križnoga puta i poraća?

Osim niza mojih knjiga i znanstvenih radova, o toj je temi napisan i objavljen veliki broj svjedočanstava, žrtvoslova i drukčijih publicističkih radova u hrvatskom iseljeništvu, Hrvatskoj i BiH te nekolicina objektivnih znanstvenih knjiga i radova u Hrvatskoj. Stoga se može opravdano reći kako je ta tema dostatno istražena.

Međutim, glavni je problem što je sve to nastalo bez potpore institucija Republike Hrvatske, koje i nadalje grčevito pružaju otpor da to znanje postane opće javno dobro. Ova tužna činjenica jednako se odnosi na sve oligarhijske skupine koje se tri desetljeća smjenjuju na vlasti u Hrvatskoj, a zapravo se radi o načelno istoj asocijalnoj i antinacionalnoj strukturi. Pritom su najgori dio te strukture oni kojima se plave prsa od deklarativnoga busanja u „hrvatska prsa“, a stvarno čine suprotno.

Koji je prema Vama okviran broj blajburških i poratnih žrtava te koliki broj ili postotak čine civili?

Svi ukupni brojevi žrtava Drugoga svjetskoga rata i poraća, koji jednako i s istim ciljevima kruže u javnosti i prije i poslije 1990., nemaju istraživačkoga utemeljenja pa onaj tko sudjeluje u tom licitiranju čini to ili iz neznanja ili prema režimskim zadatcima. S druge strane, u nekoliko desetaka lokalnih i manjih regionalnih zajednica u Hrvatskoj i kod Hrvata u BiH, te redovito uz pomoć svećenika, nastali su lokalni poimenični žrtvoslovi koji su utemeljeni, ali nedostatni za davanje pouzdanih ukupnih brojčanih procjena.

Put do ukupnih objektivnih brojčanih pokazatelja ili utemeljenih procjena žrtava na nacionalnoj razini veoma je zahtjevan i ne može se dogoditi bez potpore države. Međutim, sve vlasti u Hrvatskoj nakon 1990. sustavno onemogućavaju rješavanje te bitne nacionalne teme radi jednakih razloga kao i režim prije 1990., jer ako se ta pitanja i teme objektivno riješe, onda vlastodršci s njima ne će više moći manipulirati prema načelu „podijeli pa vladaj“.

I osobno sam svjedok da je tako, jer sam bio među nekoliko stručnjaka koji su političkim moćnicima uoči popisa pučanstva 2001. i 2011. predlagali da se tijekom popisa pučanstva na jednos-

tavan način napravi temeljni posao popisa žrtava Drugoga svjetskoga rata i poraća te hrvatskoga Domovinskoga rata, jer i glede toga postoje sve veće manipulacije. Međutim, oba smo puta bili odbijeni, s tim što smo 2011. došli blizu ostvarenja, ali uoči samoga popisa intervenirala je neka pozadina te se odustalo. Sljedeće se godine provodi novi popis pučanstva i to je vjerojatno posljednja prigoda za rješavanje problema popisa žrtve Drugoga svjetskoga rata i poraća.

Koje su dugoročne demografske posljedice ishoda Drugoga svjetskoga rata, poraća i blajburške tragedije za hrvatsku naciju i današnju Republiku Hrvatsku?

Vjerodostojni i autentični dokumenti vojnih i civilnih represivnih tijela jugokomunističkoga režima nedvojbeno potvrđuju da su masovna pogubljenja, teror i progoni bili od početka rata sustavno planirani i pripremani te potom i najintenzivnije provedeni pred kraj rata i u poraću, a to je bilo sukladno zločinačkoj komunističkoj teoriji. Sve je to detaljno dokumentirano u mojoj doktorskoj disertaciji kojoj je to bila osnovna tema.

Fizički i najnepobitniji dokaz toga je u mnogobrojnosti masovnih prikrivenih grobišta i stratišta koje je iza sebe ostavio jugokomunistički režim, te u njihovoj raspoređenosti po cijelom jugoslavenskom teritoriju. Službene državne komisije koje su nakon 1990. jedno vrijeme djelovale u Sloveniji, Hrvatskoj i Srbiji te lokalne komisije na dijelovima BiH, evidentirale su do 2012. godine približno 1700 (tisuću sedamsto) masovnih prikrivenih grobišta i stratišta koja su bila najstrože čuvana tajna jugokomunističkoga režima.

Stotinjak tih grobišta i stratišta u cijelosti su ili djelomično i fizički („antropološki“) istražila državna tijela u Sloveniji i Hr-

vatskoj. Najveća dosad istražena grobišta – otkapanjem i sondiranjem – jesu šuma Tezno pokraj Maribora i Maceljska gora kod Krapine. Na temelju tih materijalnih nalaza slovenska državna Komisija procijenila je da je u šumi Tezno ubijeno između 15 i 20 tisuća uglavnom Hrvata, a hrvatska je državna Komisija broj ubijenih Hrvata u Maceljskoj gori procijenila na 12 do 15 tisuća.

O svemu tome predvodio sam znanstveno istraživanje, kojem je naručitelj bio DORH, a rezultate sam objavio 2012. u knjizi „Prikrivena stratišta i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina.“

Iz uzorka svih spomenutih lokalnih žrtvoslova proizlazi da je jugokomunistički režim u masovnim likvidacijama nakon rata najviše (između 70 % i 80 %) ubijao mlade muškarce koji većinom nisu imali potomaka. Tako je tada u Hrvatskoj i među Hrvatima u BiH nastala nenadoknadiiva tzv. demografska rupa, koja se nadalje umnožavala sa svakim novim naraštajem. Na to su se nadovezali hrvatski iseljenički valovi, koji su bili posljedica režimskoga terora i njegove gospodarske neuspješnosti. Sve skupa hrvatski je narod i naciju dovelo u dugi neprekidni proces postupnoga izumiranja, što su naslijeđene i ekstremno korumpirane vlasti u samostalnoj Hrvatskoj, nažalost, dovele do vrhunca.

Represija jugoslavenskih tajnih službi (OZNA, UDBA, SDB, KOS) nastavlja se i nakon završetka Drugoga svjetskoga rata nad pobornicima hrvatske državotvorne ideje i ostalim ideološkim protivnicima. Nadzor, likvidacije i represalije, osim na prostoru FNRJ, odnosno SFRJ, vrše se i nad političkom emigracijom. Koje su bile glavne metode kojima je UDBA, odnosno SDB, kontrolirala političku oporbu?

Tito i Ranković su 1944. osnovali potpuno novu i strogo centraliziranu sigurnosnu Službu – OZNA-u, koja je istodobno bila vojna i civilna te obavještajna i kontraobavještajna. U nju su uključeni kadrovi koji su već prije dokazali slijepu odanost i poslušnost Titu i vrhu njegove partije. OZNA je 1946. bila rasadište reorganiziranih službi, koje su se neprekidno obnavljale s istovjetnim kadrovima. Službe su bile svemoćni malj u rukama Tita i partije te su od njih jednako strepili i stradavali protivnici režima, kao i partijaši koji su iz bilo kojega razloga pali u nemilost.

Danas je dokumentarno jasno da su te službe bile glavni nadziratelj procesa raspada Jugoslavije i tranzicije svekolike moći komunističke strukture u države nastale raspadom Jugoslavije. Glavno sredstvo njihova pozadinskoga upravljanja bila je i ostala ucjena, najčešće u području gospodarskoga kriminaliteta, kojega su zbog toga pretvorili u svemoćnu korupcijsku hobotnicu koja davi sve što im nije pod nadzorom ili pokuša izmaknuti nadzoru.

To se u Hrvatskoj moglo najjasnije prepoznati 2013. povezano s tzv. „Lex Perković“, kad se vidjelo da sva upravljačka oligarhija u Hrvatskoj, od vrha do dana, mora služiti udbaškoj pozadini. Bila je to kratkotrajna i, nažalost, neiskorištena prigoda da se hrvatsko društvo počne oslobađati udbaške pozadine. Nije reklama, jer je knjiga odavno rasprodana, pa preporučujem da negdje posudite i pogledate sve činjenice u knjizi koju sam objavio 2013. – „Slučaj Perković – spašavanje zločinačke budućnosti“.

Glavni udbaški oslonac, od početka do danas, kako u smislu izvora podataka tako i svih drugih protuhrvatskih djelovanja, jesu suradnici. Suradnici su osobe koje su svojom voljom i potpisom pristale konspirativno djelovati prema nalogima i u korist UDBA-e (SDS-a), a na štetu svojih najbližih osoba i svoje zajednice. Glavno

sredstvo kojim sve službe, pa tako i UDBA, drže u pokornosti svoje suradnike jesu različite vrste ucjena, a najčvršću i najpouzdaniju ucjenu čine kriminalne djelatnosti povezane s gospodarskim i drugim materijalnim interesima. Dio suradnika vezan je i materijalnim i statusnim nagradama, a dio idejnim i psihološkim razlozima. Dva su osnovna preduvjeta da bi tajna služba, uključujući i UDBA-u, nekoga pokušala vrbovati ili prihvatila za suradnika. Prvi je preduvjet da potencijalni suradnik mora imati blizak i povjerljiv položaj – poslovni, prijateljski, obiteljski, politički, društveni itd. – prema „meti“ koja zanima tajnu službu. Drugi preduvjet su psihološka, karakterna i drukčija osobna stabilnost te određena znanja potencijalnoga suradnika, koja službi jamče suradnikovu sposobnost i pouzdanost.

Koja je uloga hrvatske emigracije u vrednovanju i razvoju hrvatske državotvorne ideje u 20. stoljeću te u stvaranju hrvatske države početkom devedesetih?

Iz Hrvatske se iseljavalo uglavnom zbog katastrofalnoga načina upravljanja Hrvatskom, te bi se to moglo nazvati političkim razlozima. Čak i kad su pojedinci i skupine mislili da iseljavaju zbog gospodarskih razloga, razlozi su zapravo bili politički, jer su gospodarski problemi bili izravna posljedica katastrofalnoga i/ili veleizdajničkoga načina upravljanja Hrvatskom. Naime, Hrvatska ima sve prirodne, zemljopisne, ekološke, geopolitičke, socijalne i ostale komparativne preduvjete i prednosti da bi trebala biti gospodarski veoma razvijena i socijalno uspješna država, no temeljni je problem spomenuti katastrofalni način upravljanja Hrvatskom.

Zbog toga se iz Hrvatske u suvremenoj povijesti uglavnom prisilno iseljavalo, pa je to osnovni razlog duboke povezanosti iseljenih Hrvata s domovinom, što su oni neprekidno dokazivali svim

vrstama pomoći koju su pružali Hrvatskoj. To se ponajbolje očitovalo tijekom hrvatskoga Domovinskoga rata, kad je hrvatsko iseljništvo nesebično davalo ogromnu i svakovrsnu logističku i lobističku pomoć Hrvatskoj i Hrvatima u Bosni i Hercegovini za obranu od srbijanske oružane agresije, a mnogobrojni iseljeni Hrvati sa svih kontinenata došli su kao dragovoljci na sva bojišta. Nažalost, sve je to ostalo prešućeno, jer Hrvatskom i nakon 1990. upravljaju naslijeđene jugokomunističke strukture, koje u domoljublju, bogatstvu te poduzetničkim i demokratskim iskustvima iseljene Hrvatske vide opasnost za svoje kriminalno-korupcijske i drukčije protuhrvatske interese.

Uostalom, u vrijeme polustoljetne jugokomunističke diktature kad je i slovo „h“ bilo nepoželjno, u iseljenoj Hrvatskoj izgrađivana je, čuvana i njegovana hrvatska državotvorna misao, što je također jedna od važnih tema koja je ostala prešućena u okupiranom hrvatskom javnom životu.

Koji su glavni problemi (praktični, metodološki i politički) s kojima se susreće povjesničar proučavajući djelovanje spomenutih tajnih službi i općenito represije režima. Javno ste upozoravali da je dio arhivske građe uništen kako bi se sakrili tragovi njihovoga djelovanja. Koja su moguća rješenja?

Od kraja 1960-ih u jugokomunističke službe počinju se zapošljavati mlađi i sve obrazovaniji naraštaji, koji su bili jednako ili žešće jugokomunistički fanatiziran nego njihovi prethodnici. Od 1980. do 1990. približno 60 % zaposlenika SDS-a SRH imalo je – pored neprekidne sigurnosne edukacije – i visoku stručnu spremu te su znali iskoristiti moć s kojom su raspolagali i temeljito su se pripremali za događaje 1990-ih. Primjerice, već 1983. započelo je u SDS-u sustavno čišćenje dokumentacije koja ih kompromitira u

novim okolnostima. Međutim, dokumentacije je bilo previše pa su pozornosti čistača izmicali pojedini kapitalni dokumenti ili poneke rečenice u njima.

Početak 1990-ih, kad su se povijesne promjene ubrzale, nastao je pravi stampedo čišćenja u SDS-u i cijelom represivnom sustavu, prije svega u pravosuđu, uključujući zatvorski sustav. Međutim *interregnum* je uvijek i svuda nevjerojatno otvoreno i kontradiktorno vrijeme. Tako su obrazovani i svjesni pojedinci koji su bili protivnici komunizma iskoristili *interregnum* i ratne okolnosti i za spašavanje dokumentacije, a isto su radili i djelatnici službi, jer su znali da im to može biti najveći kapital u korumpiranoj budućnosti.

Dakle, u Hrvatskom državnom arhivu i drugim institucijama, te u privatnim pismohranama, ostao je doslovno veliki ocean i OZNA-ine i UDBA-ine i SDS-ove dokumentacije, koja je dostatna za sve vrste rekonstrukcija povijesnih događaja, procesa i osoba te njihove kauzalne tranzicije u nove okolnosti.

Istraživačima je preostalo „samo“ da imaju znanje i istraživačku volju.

Devedesetih godina dolazi do promjene političkoga sustava i osamostaljenja Republike Hrvatske. Međutim, mnogi nekadašnji komunisti ostaju u politici u novoformiranim strankama te na ključnim pozicijama u obavještajnom i upravljačkom aparatu. Kako njihova prisutnost u političkom sustavu utječe na nacionalno suočavanje s prošlošću? Utječu li prisutnost starih elita na gospodarsko stanje države i funkcioniranje pravne države?

Hrvatska je povijest u proteklih stotinjak godina uvjerljivo najnestabilniji, najdinamičniji i najparadoksalniji dio europske po-

vijesti. Primjerice, postojao je veliki broj Hrvata koji su rođeni u Austro-Ugarskoj te su potom živjeli u prvoj Jugoslaviji, NDH, drugoj Jugoslaviji i samostalnoj Hrvatskoj. Dakle, nisu nikamo iseljavali, a živjeli su u pet dramatično različitih državnih okvira. Poneki od tih (ne)sretnika dočekaao je čak i život u šestoj državi – Europskoj uniji. U takvim nacionalnim povijesnim okolnostima, cijele strukture zaposlenika služile su nekolicini režima koji su bili međusobno suprotstavljeni u svakom pogledu.

Tako su mnogobrojni javni službenici, uključujući i oficire, bili najprije u Austro-Ugarskoj vojsci, potom u starojugoslavenskoj, pa u NDH-ovoj i na koncu u komunističkoj jugoslavenskoj. Primjerice, u iseljeništvu i prvoj Jugoslaviji ukupno je bilo približno tisuću i pol ustaša, a u oružane snage NDH uključilo se gotovo tri tisuće i petsto oficira starojugoslavenske vojske. Ili, prema napuhanim komunističkim podacima, kraj Drugoga svjetskoga rata dočekalo je približno tri tisuće živih predratnih komunista. Stoga, evo zgodnoga znanstvenoga pitanja: Tko su ustaše i tko su komunisti, koliko ih ima i koliko traju te koje kriterije primijeniti da bi odgovori bili imalo ozbiljni?

U tom širem povijesnom hrvatskom kontekstu, samostalna Hrvatska imala je najveći objektivni problem, jer je nužno naslijedila najekstremniji komunistički kadar koji je KPJ/SKJ imala prigode jednomno i totalitarno komunistički proizvoditi punih pola stoljeća (od 5. zemaljske konferencije 1940. do 1990.). Kad se spustimo na osobnu razinu, skupine čelnika u svim važnijim strankama bili su nužno čisti jugokomunistički proizvod, jer u dotadašnjim životima nisu imali nikakva demokratska, poduzetnička, tržišna i drukčija iskustva.

U obilju takvoga socijalnoga kapitala nije SDS-u bio problem na odlučujuća mjesta u novim demokratskim strankama postaviti i najrigidnije komunističke kadrove te ih isto tako jednostavno podvaljivati demokratski neiskusnim glasačima kao nacionaliste, demokrate itd. Za prijevaru je bilo dovoljno uskliknuti „Živjela Hrvatska“ i otići na misu u prvi red.

Pojednostavljeno rečeno, komunistički upravljački sustavi urušili su se iznutra jer su bili krajnje neuspješni u gospodarskom, političkom i drukčijem pogledu. Tako model i kadrovi koji su svojom neuspješnošću namjerno ili nenamjerno srušili komunizam i Jugoslaviju sada s oduševljenjem upropaštavaju hrvatsku državu i hrvatsko društvo.

Za vrijeme komunističkoga režima broj žrtava jasenovačkoga logora bio je preuveličavan te se njime manipuliralo u političke svrhe. Tomu su se suprotstavljali hrvatski povjesničari poput Ljube Bobana i Franje Tuđmana. Međutim, i danas, u slobodnijem državnom uređenju, tema jasenovačkoga logora i dalje izaziva društvene podjele. Primjerice, od 2016. imali smo čak tri godine zaredom trostruko održavanje komemoracija. Godinu dana ranije na komemoraciji je izviždan govor Branka Lustiga, preživjeloga zatočenika nacističkoga logora. Koji su glavni problemi pri proučavanju povijesti Sabirnoga logora Jasenovac? Koliko se današnja historiografija odmaknula od ideoloških ograničenja? Zašto u slobodnoj državi povjesničari ne mogu postići znanstveni konsenzus?

Opet je važno naglasiti da sam s temom problema žrtava Drugoga svjetskoga rata na području Hrvatske magistrirao 1996. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, te da sam u vezi toga bio i ekspertni sudski svjedok, što znači da sam odavno kritički, znanstveno

istražio sve glavne aspekte te teme, koji uopće nisu komplicirani.

Jugokomunistički režim prepoznao je moć manipuliranja te-
mom žrtava rata te je s njom provodio najteže zlouporabe. Tako je
cijeli problem žrtava rata na području Hrvatske najprije sveden na
jasenovački logor, kao da se nigdje drugdje nije stradavalo. Druga
velika neobjektivnost jest u tome što je vrlo složenu temu stradavan-
ja u jasenovačkom logoru režim ograničio na neutemeljeno liciti-
ranje brojem žrtava u tom logoru pa je režim u različitim prigodama
izvikivao broj koji mu je u tom trenutku bio potreban.

To je dovelo do sulude skandaloznosti da je u dokumentima
pod režimskim nadzorom javno naveden i najmanji (55) i najveći
(1,4 milijuna) broj žrtava koji je itko izrekao za jasenovački logor.
S tom suludom režimskom zlouporabom zapravo se potiče potpu-
no obezvrjeđivanje žrtava i onemogućava se suočavanje sa stvarnim
zločinima koji su počinjeni.

Bešćutne oligarhije koje Hrvatskom vladaju i nakon 1990.
preuzele su mnogobrojne suludosti iz jugokomunističkoga nasljeđa,
pa tako i najtragičniju zlouporabu žrtava rata i poraća. Još je žalosni-
je što se i u 21. stoljeću, za to sramotno poigravanje sa žrtvama rata i
poraća, u Hrvatskoj lako pronalazi dovoljno kadrova u znanstvenim
i medijskim krugovima.

Oko bilo čega u znanosti ne može se postizati konsenzus, jer
znanost raspolaze s metodologijom koja daje utemeljene odgovore
koji ne ovise o nečijim interesima ili prohtjevima. Dakle, ključni je
problem prije svega u (ne)moralu znanstvenika, a tek potom u dru-
gim osobama i interesima koji se pozivaju ili naručuju lažne znanst-
vene uratke.

Još 1998. godine, u svojoj knjizi „Nastanak jasenovačkog mita: problemi proučavanja žrtava Drugog svjetskog rata na području Hrvatske“ upozorili ste na nevjerodostojnost Imeničnoga popisa žrtava Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača iz 1946. godine te popisa SUBNOR-a iz 1964. Zašto danas na istom tom popisu spomen-područje Jasenovac temelji svoj popis žrtava logora?

Knjiga je moj magistarski rad koji je objavljen bez ikakvih izmjena. Znanstvenu težinu i društvenu važnost knjizi ne daje samo strogi sveučilišni postupak izrade i obrane magisterija nego i devet iznimno uglednih članova uredničkoga vijeća koje je odabralo knjigu za objavljivanje te dva jednako ugledna recenzenta. Zanimljivo je i vrijedno danas, nakon 22 godine od objavljivanja, navesti njihova imena (prof. dr. sc. Ivan Koprek, dr. sc. Ivan Kordić, prof. dr. sc. Josip Kregar, prof. dr. sc. Zvonko Lerotić, prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, prof. dr. sc. Vlado Šakić, dr. sc. Josip Talanga, prof. dr. sc. Zlatko Tomičić, dr. sc. Mirko Valentić, prof. dr. sc. Marijan Maticka i dr. sc. Dragutin Pavličević).

U knjizi su, između ostaloga, znanstveno istražene koncepcije i metodologije triju popisa žrtava rata koje je provodila komunistička Jugoslavija (1946., 1954. i 1964.) te je jasno obrazložena njihova neznanstvena motivacija, koncepcija i metodologija. U knjizi je također dokazano da je spomen-područje Jasenovac osnovano u cilju toga da bude, gotovo doslovno, tvornica laži koja proizvodi i preoblikuje jasenovački mit prema zahtjevima režima. Nažalost, ta javna ustanova nije se nimalo promijenila ni nakon 1990. pa stoga ne iznenađuje njezino sudjelovanje u zlouporabi i obezvrjeđivanju žrtava rata prema narudžbama koje stižu se nehumanih i nemoralnih vulgarno-interesnih adresa.

Zanimljivo je što je drugo neizmijenjeno izdanje moje knjige objavljeno 2005. godine, ali u brojnim javnim govorenjima o jasenovačkom logoru svi prešućuju tu knjigu, najvjerojatnije zbog sveučilišna i znanstvenoga institucijskoga autoriteta pod čijim je nadzorom nastala te širine znanstvenih autoriteta uredničkoga vijeća koje je odabralo njezino objavljivanje.

Prozvali su Vas revizionistom?

Revizija ili novo, znanstveno utemeljeno znanje i razumijevanje o starim znanstvenim saznanjima predstavlja osnovno konceptijsko i metodologijsko znanstveno načelo svih društvenih i prirodnih znanosti, koje se temelje na višestoljetnoj humanističkoj tradiciji. Prema tome, biti znanstvenik znači biti revizionist.

U jednomnjoj komunističkoj paradigmi revizionist je stigmatizirajući naziv i najčešće poziv na linč osoba, uključujući i znanstvenike, koji se ne slažu s apologetskim stajalištima komunističke ortodoksije, koju uglavnom određuju režimske kult-osobe.

U svakom slučaju, naziv revizionist doživljam kao kompliment.

Može li se samom ekshumacijom područja jasenovačkoga logora doći do približnoga broja žrtava? Koliko nam je poznato, kako su u logoru tretirani leševi ubijenih; je li bilo kremiranja, bacanja u rijeku ili odvoženja posmrtnih ostataka na udaljenija područja?

Jugokomunistički režim je 1964., na području jasenovačkoga logora i širem prostoru koji je smatran masovnim grobištima logoraša, organizirao provedbu opsežnih i stručnih antropoloških istraživanja, tj. otkopavanja na temelju obilježenih grobišta, različitih svjedočanstava i čak 220-ak sondiranja terena. O svemu tome

napravljeni su detaljni zapisnici i napisani zaključci o nalazima, koji su nakon 1990. više puta objavljeni. Ukupno su pronađeni posmrtni ostatci 481 osobe.

To je bilo uvjerljivo najveće antropološko istraživanje na jasenovačkom prostoru, a pojedini podobni autori su i prije 1990. u svojim knjigama i radovima koristili dokumentaciju toga istraživanja. Prije i poslije 1964. bilo je različitih manjih i uglavnom nestručnih pokušaja antropoloških (terenskih) istraživanja na jasenovačkom području, a uvjerljivo najveću prijevaru s nalazom antropoloških istraživanja jasenovačkoga područja napravio je doktor znanosti Radomir Bulatović koji je 1990. objavio „znanstvenu“ knjigu u kojoj je svojom matematičkom ekshibicijom izračunao da je u Jasenovačkom logoru ubijeno najmanje 1.110.929 ljudi. Detaljnije o svemu tome može se pročitati u spomenutoj knjizi „Nastanak jasenovačkog mita“.

Pojedini povjesničari negiraju postojanje poslijeratnoga komunističkoga logora u Jasenovcu (kontinuitet na istoj lokaciji)? Koji su dokazi za njegovo postojanje?

Prema izvornim komunističkim dokumentima koji su objavljeni i u preslikama te brojnim svjedočanstvima preživjelih žrtava, neutralnih osoba i pripadnika komunističkoga režima, nedvojbeno je da je i Jasenovac bio jedan od mnogobrojnih logora koje je komunistički režim koristio kao svoj logor u poratnim godinama.

Zašto se kao društvo još uvijek nismo kolektivno suočili s prošlošću? Koje su glavne kočnice i prepreke te tko su glavni generatori podjela?

U prethodnim odgovorima već je navedeno da suočavanje s prošlošću na sve načine nastoje onemogućiti ili usporavati strukture

moći koje su naslijeđene iz komunizma te njihovi biološki potomci i ideološki klonovi. Pritom, u svrhu očuvanja svoje vlasti, generiraju cijeli spektar razaralačkih podjela u hrvatskom društvu

Osim komunizma, kao još jedan čimbenik terora u svojoj knjizi „Stogodišnji teror jugoslavenstva i komunizma u Hrvatskoj“ navodite jugoslavenstvo. Istaknuta hrvatska povjesničarka Mirjana Gross „jugoslavizam“ navodi kao jednu od glavne dvije (uz pravaštvo) hrvatske nacionalno-integracijske ideologije. Koji su bili glavni nedostatci i propusti jugoslavenske ideologije u njezinoj početnoj fazi za vrijeme Austro-Ugarske?

Iskustvo s dvije Jugoslavije pokazalo se kao najveća tragedija ne samo hrvatskoga naroda nego i većine drugih naroda koji su utrpani u dvije jugoslavenske države. Posebno je tragičan bio spoj jugoslavenstva sa zločinačkim komunističkim režimom. Ne ulazeći ovdje u međunarodne interese i igre koje su dubinski kreatori ideologije jugoslavenstva i jugoslavenskih država, historiografski je jasno da je većina „hrvatskih glava“ u 19. stoljeću s dobrim namjerama utapala Hrvatsku u jugoslavenski pakao misleći da se spašavamo od austro-ugarskih nedaća. Ipak je začuđujuće da te obrazovane „hrvatske glave“ nisu vidjele da nitko osim njih na južnoslavenskom prostoru nije nimalo zahvaćen jugoslavenskim fanatizmom, što je bilo praktički razvidno već tijekom tzv. ilirskoga pokreta. Zbog tih teških početnih grijeha naših predaka i današnjim hrvatskim naraštajima trnu zubi.

Završetkom Prvoga svjetskoga rata i raspadom Austro-Ugarske hrvatski povijesni prostor ulazi u nove političke okvire. Koje su ključne kulturne i društveno-političke promjene uslijedile 1918. potpadanjem većega dijela hrvatskoga povijesnoga prostora i hrvatskoga naroda pod Kraljevinu SHS (kasnije

Kraljevinu Jugoslaviju)? Koje su posljedice toga događaja za današnju hrvatsku naciju i Republiku Hrvatsku?

Hrvatski je povijesni prostor u doba narodnih vladara prostorno i vremenski uglavnom pripadao zapadnom kršćanskom civilizacijskom krugu, a od 1102. Hrvati su do 1918., znači osam stoljeća, živjeli u političkom savezništvu sa srednjoeuropskim i zapadnim mediteranskim zemljama i narodima te su sukladno tome oblikovali svoj cjelokupni kulturološki, socijalni, etnički i nacionalni identitet. Ulazak u prvu južnoslavensku državu predstavljao je najveći opći lom u cijeloj hrvatskoj povijesti s najtragičnijim posljedicama u svakom pogledu, od identitetskih, kulturoloških i simboličkih do demografskih, političkih i materijalnih. Taj opći lom pretvorio se u opći dezintegracijski proces koji traje do danas i nismo ga čak uspješni ni osvijestiti. Moglo bi se reći da smo institucijski sve dalje od osvješćivanja.

Srbija, koja je stoljećima pripadala sasvim drukčijoj i najčešće suprotstavljenoj civilizaciji, uspijeva uglavnom fizičkim nasiljima razgrađivati i uništavati hrvatsko povijesno nasljeđe i mijesiti ga prema svojim prohtjevima. No, u svemu tome ključni su hrvatski problem hrvatske institucije, na čelu s tvornicom suvremene hrvatske jednogumne pameti, a to je JAZU.

Magle koje su sukljale iz JAZU već su na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće zadojile dio hrvatske mladeži ekstremnim jugoslavenstvom, pa je čak i mladi Tin Ujević bio pripadnik jugoslavenske nacionalističke omladine. On, Trumbić i niz drugih brzo su se nakon 1918. otriježnili, no bilo je prekasno, jer je beogradski žrvanj imao instrumente i mehanizme za oblikovanje dovoljnoga broja Hrvata u orjunaše i četnike, koji su uguravani na institucijske položaje u Hrvatskoj. O kakvom se rasponu socijalnopsiholoških profila radi

može se prepoznati uvidom u životopise od devijantnoga pjesnika Đure Vilovića do uglađenoga povjesničara i masona Ferde Šišića, pa do današnjih moćnika u Hrvatskoj koji kriminaliziraju hrvatski Domovinski rat te amnestiraju i nagrađuju srbijanskoga agresora i njegovu petu kolonu u Hrvatskoj, a gaze i obezvrjeđuju hrvatske vrijednosti, interese, ideje i što je najvažnije – ljude.

Takvi su kadrovi u Hrvatskoj od 1860-ih do danas glavni problem, a sve ostale štete njihova su logična posljedica.

Osim o razdoblju totalitarnih režima, nemamo konsenzus niti o nekim pitanjima vezanima uz Domovinski rat. Posljednjih godina javljaju se pojedine teze koje propitkuju njegov karakter. Kako komentirate tezu o Domovinskom ratu kao građanskom, kao i tezu da Domovinski rat nije bio isključivo obrambeni?

Hrvatski Domovinski rat tema je koju najviše istražujem. Osnovao sam Središnji arhiv MORH-a i bio mu prvi ravnatelj, vodio sam znanstveni projekt o Domovinskom ratu i bio sam ekspertni svjedok na suđenjima u Haagu. To navodim kako bi se shvatila ozbiljnost sljedećih nekoliko rečenica.

Najvažnije je shvatiti neke osnovne činjenice, koje se uporno zamagljuje. Prvo, službena državna komisija RH je 1991. donijela zaključak da su vukovarski branitelji rušili ustavni poredak RH te nijedna dosadašnja vlast nije htjela taj dokument proglasiti nevažećim. Drugo, Hrvatski je državni sabor u rujnu 1992. donio prvi abolicijski zakon s kojim su ratni zločinci postupno pretvarani u ugledne građane i penetrirani u institucije RH. Treće, iz Ustava RH tek je 1997. uklonjen članak da je RH dio SFRJ. Četvrto, dvomandatni predsjednik RH bio je haški krivokletnik koji je lažno optuživao vlastitu državu, a njegov je nasljednik tijekom službenih posjeta stranim državama

blatio Hrvatsku, dok je u njoj imao povjerljivi odnos sa srbijanskim veleposlanikom. I peto, teza o udruženom zločinačkom pothvatu hrvatske države kreirana je u hrvatskim državnim institucijama 1994. godine te je zastupljena i na mnogobrojnim suđenjima hrvatskim braniteljima u Hrvatskoj. Šesto, institucije hrvatske države sustavno financiraju znanstvenu i kulturnu produkciju koja krivotvoreno kriminalizira obranu i nastanak hrvatske države.

Tako nije čudno što je zbunjen naraštaj koji se ne može sjećati herojskoga doba hrvatske povijesti 1991. godine te stoga treba najveću pozornost posvetiti javnom promoviranju znanstvenih spoznaja o hrvatskom Domovinskom ratu.

Kao ekspertni svjedok, sudjelovali ste na tri suđenja za ratne zločine. Također ste bili član Savjeta Vlade RH za pripremu prijatelja suda pred Međunarodnim sudom za prostor bivše Jugoslavije. Kako komentirate presudu šestorici iz Herceg-Bosne? Tom presudom Republika Hrvatska proglašena je agresorom na BiH, a njezin vojni i politički vrh optužen je za udruženi zločinački pothvat. Je li riječ o političkom sudu? Koji su propusti učinjeni od strane vlasti RH u sklopu suradnje s Haškim sudom? Može li država koja je vojno osigurala opstanak BiH, sudjelovala u njezinom oslobođenju te oružjem, hranom, sanitetom i ostalim potrepštinama opskrbljivala muslimansko (bošnjačko) stanovništvo i njihove vojne snage, uopće biti proglašena agresorom?

Opsežna znanstvena ekspertiza – o „Odnosu RH prema BiH 1990. – 1995.“ koju sam 2009. predao Haškom tribunalu dostupna je na mrežnim stranicama Haškog tribunala, kao i tjedan dana njihovih svjedočenja. Jedno i drugo dostupno je i u obliku knjige koja je objavljena u dva izdanja u Hrvatskoj. Sve što je navedeno u eksper-

tizi temeljito je dokumentirano i potpuno osnaženo u provjerama i odgovorima kojima sam bio izložen u sudu.

Najkraće rečeno, svekolika pomoć države RH bila je u svakom pogledu ključna za obranu i opstanak države BiH. Čak je i prva jezgra Armije BiH obučavana u Hrvatskoj, a u Hrvatskoj su bile i glavne logističke baze Armije BiH. U Haagu sam na vlastito traženje dodatno prisegnuo da nisam pronašao nijedan dokument koji bi pokazivao da RH ima namjeru podijeliti ili na drugi način destruirati BiH kao državu te sam detaljno obrazložio da je to RH radila zbog svojih interesa. Naime, da je kojim slučajem došlo do podjele BiH i da je to međunarodno priznato, još bi jednostavnije bili priznati okupirani dijelovi RH, koja tako osakaćena ne bi mogla opstati. Hrvatska je čak i časnika HV-a slala na služenje u Armiju BiH. Golema je bila i uloga RH u oslobađanju velikoga dijela BiH, a o više stotina tisuća izbjeglih Bošnjaka skrbila je RH itd.

Na svjedočenju u sudu te u ranijim znanstvenim radovima iznio sam brojne izravne dokaze i usporedbe koje nedvojbeno potvrđuju da je Haški tribunal politički sud koji je teško kršio osnovne pravne standarde i odredbe međunarodnoga prava te da bitno urušava povjerenje u međunarodno pravosuđe. U nizu pisanih i usmenih javnih analiza dokumentirano sam obrazlagao skandaloznost i neutemeljenost presude šestorici Hrvata iz BiH. Sve to nisu neka moja ekskluzivna stajališta, nego o Haškom tribunalu na jednak način godinama govori i niz vrhunskih i iznimno uglednih svjetskih pravnika.

Iznova naglašavam, u svemu štetnom što se Hrvatskoj i Hrvatima iz BiH događalo u haškim suđenjima i povezanim posljedicama najodgovornije su hrvatske institucije i posebno veleizdajničke skupine u njima. Ako ta tema nekoga zanima detaljnije, na mrežnim stranicama može pronaći niz mojih tekstova i emisija o tome.

Koji je značaj vukovarske bitke za suvremenu hrvatsku povijest i hrvatski narod općenito? Koji je simbolički značaj Vukovara i spomenute bitke, a koji je bio strateški značaj obrane grada Vukovara u kontekstu rata 1991. godine?

Vukovarska bitka vojni je fenomen koji ima višestruku stratešku ulogu za Hrvatsku, kao i za slamanje cijeloga velikosrbijanskoga projekta 1990-ih. Ukupni vojni gubitci Srbije u vukovarskoj bitki višestruko su veći nego ostali ukupni srbijanski gubitci na ostalim bojištima u Hrvatskoj, BiH i Kosovu tijekom desetogodišnjega ratovanja. Osim toga, u Vukovaru su slomljene elitne srbijanske postrojbe.

Vukovarsko neočekivano tromjesečno vezivanje i uništavanje srbijanskih snaga koje su bile namijenjene slomu Hrvatske dale su vremena i prostora neustrojenoj i razoružanoj hrvatskoj državi da se ustroji i naoruža u ratu za vojarne i provede mobilizaciju te čak da za trajanja vukovarske bitke provede i prvu osloboditeljsku operaciju u zapadnoj Slavoniji⁵, koja je druga po veličini oslobođenoga teritorija.

Vukovarska bitka bila je presudna i za međunarodno priznanje hrvatske države, jer je onemogućila pobjedu Srbije za koju je Srbija imala međunarodnu potporu pa je međunarodna zajednica – u strahu da bi se duži srbijansko-hrvatski rat mogao proširiti i na srednju Europu – odlučila brzo priznati Hrvatsku i Sloveniju te na područje Hrvatske poslati tzv. međunarodne mirovne snage, a rat premjestiti na teritorij BiH. U toj kombinaciji Hrvatska je poslužila kao europska tampon-zona i neopravdano je odgođeno priznanje samostalnosti BiH kako bi Srbija mogla u BiH kompenzirati neuspjeh u Hrvatskoj. Konačni rezultat te okrutne geostrateške igre jest opstanak Republike Srpske, koja je nastala na najgorim ratnim zločinima i predstavlja sramotu međunarodne zajednice.

⁵ Operacije oslobađanja dijelova zapadne Slavonije i Bilogore; Orkan-91 i Otkos-10.